

TEINE PEATÜKK

Unista julgesti!

Restoran *La Vie*

C'est la vie. See on üsna tavaline väljend, kuid mulle pole see kunagi eriti meeldinud. Elu on juba kord selline. Enamasti tahetakse sellega öelda, et elu on karm, kuid meil tuleb sellega leppida. Seda väljendit kasutab sageli lapsevanem või sõber, et sulle selgeks teha, et su ootused on olnud liiga kõrged. Või siis selleks, et sind pettumuse korral lohutada.

C'est la vie pole minu arvates restorani jaoks just sobiv nimi. Huvitav, kui miski peaks parasjagu menüüst puudu olema, kas siis saan vastuseks, et kahju küll, aga see on elu, mis teha. *C'est la vie!* Aga sõnal *la vie* – elu – pole samas midagi viga.

Alustan vahel oma koolitust nii. Palun osalejatel ette kujutada, et nad viibivad restoranis *La Vie*. Lauda istudes ei tooda menüüd, sest tellida võib ükskõik mida. Mida sa telliksid, kui absoluutselt kõik on saadaval? Osa asjade valmistamisega läheb kokal kauem aega. Osa roogade hinnad on teistest kallimad. Mõnedel roogadel on väga peened nimed, millest sa täpselt arugi ei saa ning mis ei pruugi sulle meeldidagi. Kuid kõik on saadaval. Ükskõik, mida sa ka ei sooviks, kõik on olemas.

Mis siis, kui kõik siin elus oleks sulle kättesaadav?

Muidugi on ka teatud erandeid. Sinu kodakondsus või sünnipära võivad teha võimatuks USA presidendiks või Inglise monarhiks saamise. Muidugi nõuavad erinevaid andeid ja eeldusi ka näiteks kontsertpianistikks või maletšempioniks saamine.

Aga kui sa elaksid maailmas, kus peaaegu kõik, millest mõelda oskad, on sinu menüüs olemas, siis mida sa telliksid? Suudad sa üldse uskuda, et see on võimalik?

Restorani analoogiat jätkates tasub endalt küsida, millist tüüpi toidukoha püsiklient oled sa täna? On see mõni eliitrestoran? Või hoopis lihtne publi? Või siis selline nõukaaegne söökla, kus söögiriistad on ketiga laua küljes ja kus menüüs on kakskümmend nimetust, kuid kus tegelikult pakutakse ainult seapraadi?

Tulevikule mõeldes tasub endalt küsida, millises restoranis sa päriselt käia eelistaksid? Loodan, et sul ei oleks midagi selle vastu, et ilusamas keskkonnas

maitsvamat toitu süüa. Või äkki meeldiks sulle isegi see eespool kirjeldatud piiramatu valikuga restoran *La Vie*? Miks mitte? Kusjuures, ära unusta, et selles restoranis (mille eestikeelne nimi on Elu) koostad Sa menüü endale ise. Taolise ise endale menüü koostamise laiemalt teada-tuntud nimi on unistamine.

Purunenud illusioonid ja ununenud unistused

Kuidas unistamist defineerida? Kõige lihtsamalt öeldes on unistamine soovmõtlemine: oma soovide ja tahtmiste üle mõtisklemine. Oletame, et jalutad või jooksed üksi looduses või sõidad autoga pikemat maad (ning ei räägi seejuures telefoniga). Mis mõtted sind ikka ja jälle külastavad? Mida ette kujutad?

Mis on need asjad, mille üle sa iseendaga dialoogi pead, öeldes, et sa teeksid neid kindlasti, kui ainult oleks rohkem raha või aega või mõlemat? Mida sa igatsed? Millest su elus puudu jääb? Või kui sa oled üks neist vähestest, kel näib olevat justkui kõike piisavalt ning kõik korras, siis mis muudaks elu tänasega võrreldes veelgi täiuslikumaks ja nauditavamaks?

Aga mis siis, kui sul polegi unistusi? Või kui oled harjunud enda kohta ütleva, et ei tegele sellise tobedusega nagu unistamine. Selliseid inimesi pole ju vähe. Aga samas me kõik oleme kunagi millestki unistanud. Kindlasti lapsepõlves ja nooruses. Aga mõned inimesed ühel hetkel lihtsalt ei unista enam. Enne kui unistamise teemaga põhjalikumalt edasi minna, on kasulik mõista, mis meie unistusi piirab või unistamise peaaegu võimatuks teeb.

Unistamine kui tegevus ise sisaldab varjatud alateadlikku negatiivsust. Kuna paljud unistused ei täitu iialgi, siis võib hakata näima, et parem mitte unistadagi. Unistus, mis ei täitu, toob ju automaatselt endaga kaasa pettumuse. Mitu korda sa ikka samasse ämbrisse astud? See oleks nagu vabatahtlikult oma teismeea vastuseta jäänud armumist ikka ja jälle läbi elada. Sulle nii väga meeldib see tüdruk (või poiss), sa aina unistad temast, kujutad ette, kuidas te käsikäes kõnnite, ning ühel päeval võtad sa julguse kokku, et temaga rääkida, ning saad aru, et sul pole lootustki. Ta ei tea isegi su nime. Kui mitu korda suudame me seda uuesti läbi teha? Ning me kaitseme end nii, et lõpetame üldse unistamise. Me ei lenda liiga kõrgele. Me ei luba endale hulle mõtteid. Lendame madalalt. Ja nii kogu elu.

Seitsmeteistkümnenda ja kahekümne viienda eluaasta vahel tegin omal nahal läbi mitu valusat eksperimenti. Püüdsin kolme erineva noore naisega jõuda sõbrustamisest hingelise läheduseni, loomulikult mitte kõigiga korraga. Iga suhe

vältas mõned aastad ning ühestki neist ei tulnud midagi välja. Oleksin ma lasknud pettumustel end maha murda, oleks minust võib-olla munk saanud. Paljud matavad lõpuks oma unistused, et end haiget saamise eest kaitsta. Igaks juhuks ei lenda me liiga kõrgelt. Me hoiame madalat profiili. Ja sellest lähtuvalt kujundame me oma elusid.

Ja kui oled üks neist, kes on unistamisest loobunud, siis mängi kas või ainult selle raamatu lugemise ajaks mängu, et unistad julgelt. Sa ei pea sellest ju kellelegi rääkima.

Kui ümmargune on su eluratas?

Aga mis siis, kui unistamisest on möödunud juba nii kaua aega, et sa enam ei teagi, millest unistada?

On kaks kategooriat inimesi, kes enam ei unista: need, kes pole suutnud oma unistusi kinni püüda, kui need tuhatnelja jooksu on pistnud, ja need, kes on elus kõik saavutanud ning ei oskagi nüüd enam midagi tahta. Just nende (ja loomulikult ka kõikide teiste) jaoks on mul välja pakkuda üks kasulik harjutus. Selleks on eluratta harjutus. Ratas on hea metafoor, sest ta on ideaalis ümmargune ja peaks sujuvalt veerema, kui meie elus on kõik hästi ning asjad on tasakaalus. Kuid kahjuks ei ole enamikul meist eluratas kuigi ümar. Ning kui läbi elu sõites aeg-ajalt järsult kiirust lisada (mida kõigil ette tuleb), siis läheb sõit järjest rajumaks. Lisaks ebamugavusele tasub meeles pidada ka seda, et püsivad puudujäägid ükskõik millises elu „osakonnas” hakkavad ratast lõhkuma.

Kujuta ette nelja telge nagu nelja rattakodarat. *Mina ise* on põhjasuunal, *materiaalsed asjad* lõunas, *suhted teistega* idas, ning läänes asub *töö*. Kui sa nüüd edasi loed ja oma elukvaliteeti (ning eluratta praegust seisut) püüad hinnata, siis palun pane igale eluvaldkonnale hinne ühest kümneni lähtuvalt sellest, kui hästi on lood just selles eluvaldkonnas ning kui rahul või rahulolematu sa iga valdkonnaga tegelikult oled. Hinne kümme tähendab „väga-väga rahul” ja hinne üks „väga-väga rahulolematu”.

Mina ise juures pean eelkõige silmas tervist, vaimset ja füüsilist vormi, hobisid, aega iseendale, läbisaamist iseendaga. Oled sa üldiselt terve või tihti tõbine? Oled sa elu parimas füüsilises vormis või tegeled peamiselt tugitoolispordiga? Kas su vaim on terav ja paindlik või tunned tihti, et oled kuidagi uimane ja raske on keskenduda? On sul hobisid, mis sind paeluvad, ning ka piisavalt aega, et nendega tegeleda? Või kulub suur osa sinu vabast ajast teleseriaalide või -mängude vaatamisele? Kui kõrge on sinu enesehinnang? Kui hästi sa endaga läbi saad, kui vähe või palju sa ise endale meeldid?

Rahale ja muudele materiaalsetele asjadele mõtlemine toob ühtedele näole naeratuse ning teeb teistele tihti muret. Oled sa materiaalselt kindlustatud või murrad pead selle üle, kuidas ots otsaga kokku tulla? Kas su sissetulek on sinu arvates piisav? Kas aasta lõpuks jääb peale kõikide, nii vajalike kui emotsiooni ajal tehtud kulutuste tegemist midagi ka üle? Kuidas on lood investeringutega? On need tulusad? Või pole sul seni olnud võimalustki investeerimisele mõelda? On sul kodus palju mittevajalikke asju? Võib-olla pole sul üldse asju? Kas annad teistele hea meelega? Või mõtled enamjaolt ainult enda vajadustele? Kui lähedal või kaugel asetsevad sinust täna selle eluvaldkonna unistused ja lootused?

Suhted teistega tähendab kõiki sulle tähtsaid inimsuhteid ning nende kvaliteeti. Milline on läbisaamine isa ja emaga, teiste pereliikmetega? Kas sinu kõrval on keegi? Kuidas sa oma kaasa või partneriga läbi saad? Kas teil õnnestub palju koos naerda või tülitsete liiga tihti? Kui sul on lapsed, siis millised on suhted nendega? Kas saate suuremalt jaolt hästi läbi? Või on liiga palju selliseid hetki, kus sa nende tujusid ja sõnakuulmatust hästi taluda ei suuda ning oma emotsioonidele järele annad? Või pole sul veel lapsi ning just see on üks su suurtest soovidest? Kuidas on lood sõpradega? Kas kohtud nendega piisavalt sageli või hakkavad nende näodki juba ära ununema? Kui rahul oled inimsuhete „osakonnaga” oma elus, skaalal ühest kümneni?

Töö tähendab kõike, mis on seotud sinu isiklikust elust ülejääva ajaga. Kõige lihtsamalt pean muidugi silmas su ametit ja töökohta. Kas see, mida sa praegu teed, on su tõeline kutsumus? Või käid sa tööl rutiinselt lihtsalt palka välja teenimas? Kui hästi sa oma ametis hakkama saad? Kas sa suudad oma tööalastest eesmärkidest saavutada enamiku, poole või jooksed tavaliselt hoopis lati alt läbi? Kas klapp kolleegidega on hea või tunned end nende seltskonnas kui kala kuival?

Igas kategoorias tähendab kümme, et asjad on sinu parima ettekujutuse kohaselt just nii, nagu olema peavad. Null on teine võimalik äärmus. Joonista lõikuvad teljed, mille nullpunkt oleks ristumiskohal. Kümned asetseksid mõlema telje otstes, telgede ristumiskohast ehk nullist võrdsetel kaugustel.

Oletame näiteks, et iseendaga oled sa üsnagi rahul ning annad endale seal hindeks kaheksa. Ka ameti, töökooha ja isikliku tublidusega on kõik korras (mis siis, et mitmed inimesed su ümber sulle lõpuni sümpaatsed pole) – siin on su skoor seitse. Ka raha ja materiaalsusega pole lood pahasti. Aga mitte ka väga hästi. Hinne kuus. Kuid mõeldes oma suhete peale teistega, tundub, et seal on lood kehvad. Sa veedad väga vähe aega koos inimestega, kes ometi on kõige tähtsamad. Ja hindeks tuleb kolm. Kui sa need punktid nüüd joonisel kumeralt

ühendad, näed sa, et su ratas pole mingi ratas, pigem meenutab ta kodus küpsetatud leivapätsi. Ja sinu eluvankri all ei veere ta küll kuigi sujuvalt. Sinu ülesanne on pöörata rohkem tähelepanu valdkonnale, mis ratast lömmi ajab, sest siin võibki olla peidus teema, millest unistamine, millele mõtlemine ning millele teadlikult rohkem tähelepanu pööramine oleks sulle kasulik. Eesmärk on teha oma eluratas ümmarguseks. Tasakaalus elu on hea elu.

Kui kõik neli valdkonda saavad hindeks näiteks viie, siis võiks oletada, et su eluratas veereb üsna hästi. Vähemalt on ta tasakaalus. Kuid vean kihla, et sa ei tunne elust piisavalt rõõmu. Pealegi, kui teele jääb ette suur auk, raputab väikese läbimõõduga rattaga sellest läbi sõitmine sind kõvasti. Sel juhul on sinu ülesandeks kõiki valdkondi tasakaalustatult edasi arendada.

Kas unistame siis?

Kunagi koolilastele sel teemal esinedes alustasin järgmise kirjeldusega. Tõin näite selle kohta, mida igäüks võiks soovida või millest enamik inimesi unistada võiks. (Teatud mõttes on tegu küll klišeega, aga mis siis.) Alustuseks oma maja ja 1500 ruutmeetrit aeda ääre- või eeslinnas. Maja ees kaks (tõenäoliselt liisitud ja uut) autot. Kaks või soovi korral ka enam telekat. Digi-TV paljude kanalitega. Poolteist last ja koer, kelle tagant on vaja maja puhastada. Hästi haritud lapsed. Suvila või talu saartel või rannikul. Või Lõuna-Eestis. Puhkused palmi all. Mida sa hing veel ihkad. (Võib-olla mõtled praegu, et sind küll maja ja aed ei huvita, et eelistad korterit. Muidugi, saagu sulle korter, see siin on niikuinii lihtsalt üldistus.)

Pean vajalikuks rõhutada, et paljude inimeste jaoks kogu maailmas on eespool toodud kirjelduse halvustavalt klišeeks nimetamine solvav. Oletan, et saad aru, mida ma mõtlen, sest elame ju suhteliselt jõukas ühiskonnas. Kasutan sõna „kliše“ või „üldistus“ või „tüüp-unistus“, kuna ma soovin, et sa ei laseks üldistustel end piirata. Soovin, et sa laseksid oma unistustel ulatuda kaugemale ja kõrgemale ja eelkõige ikka just selle suunas, mida sina ise tahad. Mitte teised ja mitte ühiskond. Ära unusta, et sa oled ju ikkagi restoranis nimega *La Vie*. Ja kui sind niisugune väikekodanlik idüll üldse ei huvita ning sa tead, mida sa selle asemel tahad, siis seda parem.

Ka töö suhtes ei maksa end piirata ära kulunud klišeedega. Mulle meeldib ajakirja Fortune ühe kolumnisti Stanley Bingi lugu noorte tööletahtjate intervjuerimisest. Muu jutu sees küsis ta neilt, mida nad oma elus kõige parema meelega teeksid. Kõik noored vastasid aastaid tagasi e-maili teel levinud mängu Bullshit Bingo keeles (mida muide mõned mu sõbrad ka tegelikult enda

lõbustamiseks töö juures koosolekutel mängisid) umbes nii, et tahaksin suhelda võimalikult paljude erinevate inimestega erinevatest eluvaldkondadest, või et õppida efektiivselt firma korporatiivkultuuri sulanduma, või et tahan tegeleda mitmetahulise brändisüsteemi maatriksstruktuuri raames uute toodete turundamisega. Bing segab siinkohal kandidaadile vahele ja ütleb, et too ei saanud ilmselt küsimusest aru. Et teda huvitab hoopis see, mida teine tegelikult teha tahaks. Noored ei saa ikka pihta. Lõpuks kaotab Bing ühe poisiga kannatuse ja küsib, kas ta tõesti ei tahaks hoopis oma tüdrukuga seksida või Alpides värskes lumes suusatada või Hawaii hiigellainetes surfata? Ja poiss vastab taas silmagi pilgutamata, et ta tahaks tegeleda mitmetahulise brändisüsteemi maatriksstruktuuri raames uute toodete turundamisega. Kas tõesti leidub inimesi, kes oma südamepõhjas tahavad üle kõige teha just seda? Bing seda igatahes ei usu.

Me istume endiselt selles imelises restoranis nimega *La Vie*. Sa võid tellida kõike, mida tahad.

Eluratta juures ilmselt märkasid, et tegelesime peamiselt olukorraga, kus mingid asjad on elus puudu või korrast ära. See ei pruukinud mõjuda sugugi inspireerivalt. Kuigi usun, et vähe on inimesi, kellel kestva ühtegi probleemi ei oleks, ning kellele jääb kogu eelnev jutt, minu ja usun, et ka sinu jaoks siiski lahjaks.

Proovime nüüd teist, palju enam elevust tekitavat mudelit. Aluseks ikka seesama eluratas. Ma nimetan seda „kodu“-ideeks ja see tiirleb üheainsa lihtsa küsimuse ümber. Kui su elus oleks kõik just täpselt nii, nagu sa tahad ja tahta oskad, siis milline su elu oleks? Minu arvates on see üks kõige kasulikumaid ja ka ilusamaid unistamise küsimusi. Julgustan sind kujutlema ja kirja panema eluratta osade kaupa praeguse hetke ideaaltekujutust oma elust ajahorisondiga näiteks 5–7 aastat. Nimetan sellist olukorda koduks, sest siis on kõik hästi või väga hästi. Ja kodu on tavaliselt see koht, kus kõik on hästi. Mõttele ja pane kirja, kuidas peaksid asjalood sinu elus olema, et oleksid nendega (ja oma eluga) tõesti rahul. Unistamine pole sugugi ebapraktiline ja tobe tegevus. Proovi!

Kuid oleks poolik lahendus piirduda soovitusel, et unista suurelt ja julgelt. Selleks, et targalt unistada, nii et see sind tõesti aitaks, tuleb sul lahti saada alateadlikest negatiivsetest seostest, mis sind selle sõna juures segada võiksid. Näiteks seondub mõne inimese jaoks unistamine lõputu igatsusega millegi järele, milleni ta kunagi ei jõua. Mõni on harjunud teiste unistusi unistama ning ei saa aru, miks tuleviku ettekujutamine, soovmõtlemine ja eesmärgistamine temas vastikustunnet esile kutsuvad.

Loodan, et mõistad, et ma ei püüa sind heidutada, vaid hoopis julgustan mõtlema asjadest, suhetest ja elamustest, mida sa praegu veel ei koge, kuid mis suudaks sulle tõelist rahuldust pakkuda.

Minnes sammu edasi, luba mul kasutada sõna „visioon”. Osalt kattub see „kodu”-ideega, kuid seal on ka mitmeid olulisi erinevusi. Mõte, et kõik asjad su elus on ideaalses korras, täidab su tõenäoliselt sooja ja mõnusa tunde. Või paneb sind laialt naeratama. Tunne, mida tekitab paeluv tulevikuvision, on sellest erinev. See täidab su elevuse ja entusiasmiga. See võib tekitada sulle kurku klombi, millist kogeme suurte väljakutsetega silmitsi seistes. See ajab sind jalgele ja paneb su tegutsema.

Noore mehena oli mul selliseid tulevikuvisionid mitmeid. Usun, et see, kuhu tänaseks oma eluga jõudnud olen, on paljuski nende tulemus. Neljakümnendast eluaastast edasi hakkasin järjest sagedamini märkama, et tulevik ja mu visioon sellest on vähem paeluvad kui varem. Tänu sellele otsustasin napilt enne 44-aastaseks saamist osaleda Ameerika indiaanlaste kommete järgi tehtud visiooniotsingul. Sellest kujunes mu senise elu üks tippsündmusi. Veetsin koos kümne võõraga kaheksa päeva metsikus looduses, arutledes elu väljakutsete ning valikute üle. Programmi keskne osa oli kolm ööpäeva väldanud paastumine kõrbes, üksinda. Maha jäid tavapärased kaaslased nagu telefon, iPod ja kell. Oma mõtiskluste ülesmärkimiseks olid kaasas vaid kaustik ja kirjalpulk.

Pärast seda kolme päeva olin kui uuesti sündinud. Läksin kõrbesse lootusega saada edasiseks eluks terviklik visioon. Päris nii hästi mul ei läinud, kuid saadud lühem visioon oli siiski võimas. Selle abil ja ajel tegin koju jõudes ära mitu suurt muudatust. Visiooniotsing sisaldas endas palju olulisi õppetunde ning kinnitas taas mu veendumust, mida tahan ka sinuga jagada. Korraliku tulevikuvisioni omamine on ääretult tähtis! Ilma selleta on keeruline seada endale sobivaid ning innustavaid eesmärke. Ilma visioonita upud sa lihtsalt igapäevatoimetustesse ja -kohustustesse ära.

Milline on sinu visioon oma elust? Või vähemasti visioon oma järgmise eluetapi jaoks?

Haara oma mõttest kõvasti kinni

Kuigi sõnal „kinnisidee” on teatud mõttes ka negatiivne tähendus, usun ma, et positiivset on selles rohkem. Et unistus ka tegelikult teoks teha, peabki ta just nagu kinnisideeks muutma. Sealjuures tuleb loota, et asi on tõesti nii hästi ära tunnetatud, et selle kättesaamine ka tegelikult rahuldust pakub. Tavaliselt on sellistel unistustel üsna kõrge hind ning kui pärast rasket pingutamist selgub, et

sihik oli paigast ära, siis tunned end petetuna.

Siinkohal väike kõrvalmärke. Nimelt ei ole unistades või oma kinnisideed endas kandes algetapil väga oluline teada, kuidas täpselt sihile jõudmine käib. Ega basilisk (jeesus-sisalik) ega vesikirp ei tea ilmselt täpselt, kuidas vee peal kõndimine käib või et see paljude arvates on võimatu, aga nad teevad seda siiski. Niisugust nähtust nimetatakse teinekord ka „süüdimatuks teadmatuseks”. Paljudel noortel sportlastel on see olemas. Mõnikord on noor andekas korvpallur lihtsalt kindel, et kui ta teatud positsioonilt üles hüppab ja viskab, siis pall peab korvi minema. Ta lihtsalt teab ja usub seda. Mis sest, et sel puudub ratsionaalne seletus. Ega pall ju tegelikult iga kord korvi ei lähe. Kuid tema visked tabavad palju sagedamini kui mõnel teisel.

Minu kinnisideeks omal ajal oli Ameerikas kõrghariduse omandamine. 1989. aastal teadsin ma Ameerikas õppimisest ilmselt vähem kui basilisk vee peal käimisest. Nagu eespool mainisin, õppisin enne sõjaväkke minekut ühe aasta TTÜs raadiotehnikat. Mul puudus põletav soov inseneriks saada. Ausalt öeldes ei olnud mul üldse aimu sellest, kelleks või milleks ma saada tahtsin. Ja haridus on ju haridus, üks ole. Pealegi oli ülikool kodust kilomeetri kaugusel ning raadiotehnika oli toona prestiižne ala.

Siis aga tuli pärast esimest kursust sõjaväkke minek. Sattusin Moskva lähedale, kus mu ülesandeks oli „karauulis käies” valvata keset metsa mingeid ladusid. Laetud vintpüssiga. Seisin päevi ja öid väljas ja valvasin ladusid. Mul polnud aimugi, mis nendes üldse on. Võib-olla olid seal raketid C-300II. Aga sama hästi võisid need laod ka tühjad olla. Olen valmis kihla vedama, et kui sul tuleks ööpäeva vältel neli korda kaks tundi (ja nii paar korda nädalas kaks aastat järjest) päeval ja öösel seista mingi mõttetu maja ees ja ainult puid vahtida, hakkad varem või hiljem unistama ja asjade üle järele mõtlema. Mina hakkasin näiteks oma õpingutele mõtlema. Milleks ma üldse raadiotehnikat õppisin? Kas ma tõesti tahan inseneriks saada? See ei huvitanud mind tegelikult üldse. Enamikul minu kursuse poistest n-ö tilpnes jootekolvi juhe taskust välja, mina aga polnud seda kättegi võtnud. Niisiis hakkas mulle raadiotehnika õppimine tookord metsas jalutades paraja ajaraiskamisena näima. Aga mis mind siis huvitas? Majandus tundus päris huvitav. Tänapäevases mõistes siis ka äri. Aga ega 1988. aasta Eestis meil ärist õiget ettekujutust ju polnud. Sõnal „ärikas” oli tugev negatiivne varjund. Osta Viru hotellist soomlaste käest odavalt ja müü kallimalt edasi.

Hakkasin edasi mõtlema majandusest, mis kõlas pisut paremini. Mis siis, et oli nõukaaja lõpp ja majandus kui selline veel rangelt reguleeritud. Siiski- Armin

Karu tegi juba kuskil Eesti lippe ning eriteenistuses töötava Urmas Sõõrumaa peas küpses idee teha oma turvafirma. Ja siis, seal kusagil Venemaa metsades, hakkas mu peas idanema tolle aja kohta väga ebatavaline mõte, et võiksin hoopis välismaale ülikooli minna. Ja üldse mitte raadiotehnikat õppima. Mingil veidral põhjusel tuli mulle pähe Rootsi.

Pärast sõjaväeteenistust, kui olin hüvasti jätnud nii metsa kui ladudega, astusin Tartu Ülikooli majandusteaduskonda. 1989. aastal Moskvast otse Stockholmi minek oleks olnud pehmelt öeldes keeruline. Et kohe teisele kursusele saada, pidin selsamal suvel tegema kolm eksamit, neist kaks poliitökonoomias. Mäletan, et pidin läbi töötama virnade kaupa imelikke raamatuid, mille sisu mu osaliselt atrofeerunud aju üldse salvestada ei tahtnud. Aga Tartusse sisse ma igatahes sain. Samal sügisel hakkasin (juba taastunud ajuga) rootsi keelt õppima. See kõik kokku ei olnud ikka veel päris see, mida ma tahtsin, kuid ega ma ka ei teadnud ju päris kindlalt, mida ma tegelikult tahan. Oli vaid laialivalgivate piirjoontega fantaasia, mis tasapisi hakkas kinnisideeks muutuma.

Juhtus nii, et just sel ajal sain tuttavaks ühe USA üliõpilasega, kes oli tulnud Eestit külastama ning tahtis siin väitlusklubi asutada. Kui siis minu ees seisis päris elus ameeriklane, hakkasin ma loomulikult tema käest uurima, kuidas Ameerikas õppimine käib ja kuidas sinna saaks. Teda kuulates tundus see lihtsamast lihtsam. Sa lihtsalt vaatad, missugused koolid sind huvitavad, täidad avalduse ja palud rahalist toetust. Ja siis valid välja kooli, mis sulle kõige rohkem meeldib. Ta luges mulle ette 5–6 ülikooli nimed, kuhu ma ka üsna pea kirjutasin. Tagantjärele ajab kogu see värk mind muigama. Nagu basilisk. Tookord ei öelnud nimed nagu Harvard, Yale, Stanford, Princeton, Columbia mulle suurt midagi. Oletan, et Harvardist olin ma *vist* varem ka kuulnud, aga teistest polnud mul kindlalt õrna aimugi. Ma ei kujutanud ettegi, mis kaliibriga ülikoolidest jutt käib. Aga sellele vaatamata sain isegi kaks-kolm vastust, ning see viis mind killukese võrra unistusele lähemale. Yale'i ülikooliga läks asi päris konkreetseks. Tuletan meelde, et oli 1989. aasta lõpp ja ma elasin tollal veel Nõukogude Liidus.

Kogu läänemaailma motivatsiooniõpetus keerleb paljuski mõtte jõu ümber. Tõenäoliselt tegi otsa lahti Norman Vincent Peale oma raamatuga „*The Power of Positive Thinking*”. Mõni aasta tagasi sai väga populaarseks austraallaste film „*The Secret*”. Põhimõtteliselt on tegemist sellesama restorani *La Vie* kontseptsiooniga: otsusta ära, mida sa tahad, ja esita oma tellimus. Muidugi ma lihtsustan, kuid idee jääb samaks: mõtle sellele, mida tahad, positiivselt ja

konstruktiivselt, ning universum täidab su soovi.

Ma osaliselt usun, et see on nii. Usun, kuna tean, et tarvitseb vaid mõelda ja minuga juhtub palju häid asju. Aga mulle ei meeldi asju juhuse hooleks jätta. Tahan mõtte jõudu omapoolsete jõupingutustega toetada. Usun, et jumal aitab neid, kes ise ennast aitavad. Minu meelest on naeruväärne tagumikku laiaks istuda ning loota, et unistused täituvad. Kuigi – teinekord piisab ka mõttest! Aga harva.

Kuid ma usun kindlalt, et universum toetab neid, kes tegutsevad. Julgete päralt on võit. Niisiis, et tuua lähemale oma unistust õppida Ameerika ülikoolis, tuli hakata mõtlema, kuidas teha edukalt ära kirjalikud sisseastumiseksamid, SAT (akadeemilise üldvõimekuse test) ja TOEFL (inglise keele test). Ma hakkasin oma unistusi tegudega toetama ning tegin selle nimel kõik, mida ma iganes välja oskasin mõelda.

Siis hakkasid juhtuma huvitavad asjad. Mina tegin oma osa ära ja ka universum ei passinud niisama.

Vastloodud EBS kutsus 1989. aasta lõpus kuus Tartu ja Tallinna ülikoolide üliõpilast osalema programmis, mis sisaldas lühiajalist õppimist USAs ning seejärel töötamist EBSis õppejõuna. Üks neist üliõpilastest olin mina. Minu unistus, õppida Ameerika ülikoolis, tuli järjest lähemale.

1990. aasta talvel kuulasin palju kristlikku popmuusikat: Amy Granti ja teisi. Seisin just Moskvas Ameerika saatkonna ees järjekorras, et oma nimi SAT-testile pääsemiseks kirja panna. Saba oli pikk, hall ja hirmuäratav. Järjekorrast möödus üks tõmmu mees, et saatkonda siseneda. Ma polnud vist varem mustanahalist inimest oma silmaga näinudki. Võib-olla siiski, merekooli sööklast mööda jalutades. Ma ei mäleta enam täpselt, kuidas meie vestlus algas. On tõenäoline, et ma vist tegin ise asja, küsides mehelt, et kuidas see testidele registreerumine käib. Igatahes me sattusime juttu rääkima.

Kuna mul olid kõrvaklapid peas, küsis mees, et mida ma kuulan. Järgnev dialoog oli nagu mõnest filmist. *Amy Grant? Ausalt? Mulle meeldib Amy Grant. Kas sulle meeldib ka?* Nii said Moskvas USA saatkonna ees kokku kaks usuvenda. Selgus, et teise mehe nimi oli Tyrone Kemp ning ta oli saatkonna kultuuriatašee. Ja nagu võluväl olin ma korraga saatkonna ruumides. Ta kutsus mind endale külla ning aitas igati kaasa, et ma oma testid ilusti tehtud saaksin. Vale oleks öelda, et meist said korrapealt suured semud, kuid igatahes tekkis meil soe kontakt.

Umbes kuu aega hiljem juhtus Moskva USA saatkonda Elizabeth Usovici nimeline naine ning sattus just sellesama hr. Kemp'i jutule. Naine oli Bostonist,

Bentley kolledžist, ning rääkis, et tahab arendada suhteid Nõukogude Liiduga. Järgmiseks kavatses ta külastada Eestit. Tyrone Kemp ütles talle: „Te lihtsalt peate kohtuma ühe noormehega, kelle nimi on Peep Vain”. Hiljem rääkis Elizabeth mulle, et mees käis talle lausa agressiivselt peale, nii et ta muutus isegi natuke kahtlustavaks. Aga ta helistas mulle ning me leppisime kokku, et kohtume Rataskaevu (praegu St. Petersburgi) hotelli restoranis. Olgu siinkohal öeldud, et kui ma midagi väga tahan, oskan ma suurepäraselt teisele inimesele meele järele olla. Eks me kõik oskame, kui vaja. Ning Elizabethile meeldisin ma väga ning kui ta tagasi Ameerikasse jõudis ja mulle vajalikud paberid saatis, saatsin mina omakorda teele sisseastumisavalduse Bentley kolledžisse.

Vahepeal möödus rohkem kui aasta. Ma käisin tol suvel esimest korda USAs raamatuid müümas. Laual oli ka teine võimalus – minna suvesemestriks Ameerika läänekaldale Tacoma linna Pacific Lutherani ülikooli, kuid teades oma püüdlusi, otsustasin müügitöö väljakutse vastu võtta. Ma tahtsin läbida täisstudiumi ja kõigest kolm kuud ülikoolis ei tundunud nii ahvatlev. Aga sellest veidi hiljem.

Peale suve tulin tagasi koju ja õpetasin EBSis semestri jagu inglise keelt. Siis tuli uus pakkumine Pacific Lutherani õppima minna – juba terveks semestriks. Selle võtsin ma hea meelega vastu.

Just mu 23. sünnipäeval, 16. aprillil 1991. aastal helises minu PLU ühikatoas telefon ning teises otsas oli Bentley vastuvõtuosakonna dekaan. Ta teatas mulle, et mind on ülikooli vastu võetud ning mulle on antud üks kahest rahvusvahelisest stipendiumist, mis katab kogu õppemaksu. Universum oligi mulle käe ulatanud. Ma olin unistanud ning oma unistusele kaasa aidanud, kus aga sain. Ja mis on väga oluline – ma lasksin teistel, kes olid valmis mind aitama, meelsasti seda ka teha.

Mida ma selle looga tahan öelda? Mul oli ajapikku kujunenud selge unistus, mis siis, et tolle aja kohta oli see üsna ebarealistlik. Ei tea, kui palju toona üldse Nõukogude Liidu noori USAsse õppima pääses, kuid neid ei saanud olla palju. See unistus ei olnud küll päris kosmosest, kuid kahtlustan, et šansid USAsse ülikooli saada ei olnud oluliselt suuremad kosmonaudiks saamise šansidest. Olin väga naiivne ja süüdimatult teadmatu. Aga kui ma poleks seda olnud, ei oleks ma tol ajal mingi nipiga USAsse pääsenud.

Muuda unistus eesmärgiks

Ma tean nüüd unelmate ja unistamise kohta mõndagi, mida ma tol ajal ei

teadnud. Tean, kuidas unistustest jõuda tegudeni ja sealt tulemuseni. Ja siinkohal tuleb üks oluline asi, millesse ma siiralt usun.

Unistused, millele ei anta konkreetse eesmärgi kuju, ei kipu täide minema.

Seda tõde tasub üle korrata, sest just siin peitubki peamine unistustega seotud probleem, mis on üks esimesi takistusi nende realiseerimise juures. Enamasti ainult unistamisest ei piisa. Vaja on oma unistusest vormida konkreetne eesmärk.

Sinu eesmärk peab olema piisavalt oluline, et sind ka tegutsema panna. Kui sa peale soov-mõtisklemise midagi muud ei tee, siis pole ilmselt tegemist tõelise tahte või ihalusega. Kui sa tahad, et su laps oma toa ära koristaks, siis sa ju ei istu köögilaua taga, uneledes: „Issand, küll oleks tore, kui väike Sven oma toa ära koristaks!“. Sa tead väga hästi, et niimoodi hakkab Svenikese mööblil ja põrandal varsti sammal kasvama. Kui sa ikka väga tahad, et tuba korda saaks, siis annad Svenile sellest teada ning ilmselt mitte tingivas kõneviisis. Võimalik, et naelutad oma soovi kirjalikul kujul Sveni toa uksele. Unistused, mida sa sõnadesse ei pane ja vähemalt iseendale välja ei ütle, saavad harva teoks.

Kui sa tahad, et su mõte teoks saaks, pane see kirja. Kas või kohe praegu, kas või sellesama lehekülje servale. Kaotada pole midagi. Aga edasi? Mis siis, kui rääkida sellest sõbrale? Asjade läbiarutamine aitab neid selgemini ette kujutada. Võib päris kindlalt väita, et mida selgemini sa suudad oma soovi ette kujutada, mida selgemini saad aru sellest, mida sa tegelikult tahad, seda tõenäolisem on ka selle saamine.

Olen kokku puutunud Eesti olümpiasportlastega, nende seas ka kahekordse olümpiavõitja Kristina Šmigun-Vähiga. Kuu enne Torino olümpiat rääkisime läbi tema unistused, soovid ja ambitsioonid. Olulisim neist oli 10 km klassika olümpiavõit. Võib-olla mäletad, et ta võitis Marit Bjørgenit 21 sekundiga. Kui soovid, võid seda internetist järele vaadata.

Aga on üks asi, mida sa internetist ei leia (kui sa just ei kaeva välja üht Õhtulehe intervjuud, kus Kristina seda mainib). Ta oli sama sõidu varem korra juba läbi teinud – oma ettekujutuses. Kuidas ma seda tean? Ma tean, kuna aitasin tal seda teha. Kui see kujuteldav sõit läbi sai, küsisin, kuidas läks. „Ma võitsin!“ vastas Kiku rahulikult. „Palju õnne,“ ütlesin ma ja küsisin: „Kes teiseks tuli?“. „Mulle meeldinuks, et see oleks olnud Bente Skari,“ vastas tema. (Skari oli Kristina ammune Norra rivaal, kes polnud juba aastaid võistelnud.)

„Aga muidugi oli see tegelikult Marit Bjørgen,” vastas Kiku, silmad endiselt kinni. Ma küsisin, kui suure edumaaga ta sõidu võitis. „17 sekundiga,” vastas tema.

Kuu pärast olümpiat küsisin, et kuidas ta selle 17-sekundilise vahe toona välja mõtles. Ja ta vastas, et ega ei mõelnudki. Vaid toona, kogu asja ette kujutades oli ta pööranud pilgu mõttelisele tabloole, ning just sellist edumaad seal näinud.

Pane oma soovid kirja

Ma palun nüüd, et koostaksid nimekirja kõigist oma soovidest ja unistustest, mis sulle vähegi pähe tulevad. Pean silmas just suuri ja ilusaid asju. Ära anna siinkohal lühiajalistele eesmärkidele palju ruumi, sest neil on omadus olla seotud hetkeprobleemidega ning ma ei taha, et sellest saaks rutiinsete „vaja teha” ülesannete nimekiri. Kui lased end juhtida sellisel nimekirjal, siis läheb asi jamaks. Ma tahan, et mõtleksid suurtele asjadele. Tähtsatele asjadele. Suurtele unistustele. Suurtele just sinu jaoks. Mõtle, mis on suur ja tähtis just sinu jaoks ning just pikas plaanis. Mõtle asjadele, mille juurde mõte ikka ja jälle tagasi on pöördunud. Ettevaatust – ma ei pea silmas võimatuid asju, nagu näiteks endale uue jala otsa kasvatamist või kellegi surnust elluäratamist. Usun, et saad aru, mida ma mõtlen.

Küsi endalt pooleldi naiivselt, pooleldi ratsionaalselt: „Mida kõike ma elult ikkagi ootan?”. Vaata, et sa ei hakka end kujutlema Türgi sultanina, kellel on 500 naist. Ära kujuta end ette ka Egiptuse püramiidide omanikuna. Nende asjade hulka ei pea tingimata kuuluma kosmosereis (samas, miks ka mitte) ega Carla Bruniga abiellumine (ta on juba jälle võetud) ega ka miljardäriks saamine (miljonär olla on ka vahva, kuigi see ei tee sind veel tingimata õnnelikuks). Parem oleks ka mitte soovida lossitaolist hiigelsuurt kodu. Lase ennast juhtida oma tegelikel vajadustel. Kuidas oleks kahesajaruutmeetrisel päris enda majaga? Pole mõtet realsust liiga tugevalt moonutada. Jää enam-vähem mõistlikuks. Lihtsalt mõtle: „Mis oleks väga kihvt, tore, äge?”.

Pane kõik kirja, tee nimekiri. Ma püüdsin küll sekund tagasi apelleerida ratsionaalsusele, kuid keeraks nüüd asjale veidi vinti peale. Lisaks oma täiskasvanulikkusele päästa valla laps iseendas. Kujuta ette, et kirjutad jõuluvanale kirja, ainult et erinevalt ajast, kui olid väike, puuduvad nüüd igasugused piirangud, mida võib ja mida ei või paluda. Üks tihti soovitatud viis seda teha on mõelda *olla-teha-omada* kategooriates. Milline ja kes sa tahaksid olla? Mida tahaksid teha ja kogeda? Mida tahaksid oma käsutuses omada? Kuhu tahaksid reisida? Mida tahaksid õppida? Milline füüsiline seisund teeks sulle

kõige enam heameelt? Milline haridus? Milline võiks olla su elustiil? Aga mänguasjad ja lihtsalt asjad – autod ja majad ja suvilad ja nii edasi? Kellega tahaksid tuttavaks saada? Mis ameteid tahaksid proovida ja pidada? Kui palju puhkust sooviksid igal aastal võtta?

Koosta nimekiri. Me tuleme selle juurde hiljem tagasi. Ja kui sa selle nimekirja juurde ka kunagi ei naaseks, siis vean kihla, et osa asju juhtub niikuinii – just sellepärast, et sa nad täna kirja panid. Lase käia!